

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

ในอดีตความเจริญของชุมชนบนพื้นที่ฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในเขตจังหวัดนนทบุรีจะเกาะตัวอยู่ตามริมคลอง แม่น้ำสายสำคัญ ๆ และตามถนนสายหลัก เป็นอาณาบริเวณเพียง 500 เมตรจากถนนเข้าไป ต่อจากนั้นก็จะเป็นพื้นที่ปิด การเปิดพื้นที่ดังกล่าวเพื่อพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยจึงเหมาะสมอย่างมาก เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับเขตเมืองหลวงคือกรุงเทพมหานคร ซึ่งกำลังประสบปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดจากความแออัดยัดเยียดของประชากร ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายด้าน เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการขาดแคลนที่พักอาศัย ฯลฯ ประชากรก็ทวีความหนาแน่นและเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วจากการเป็นศูนย์กลางของธุรกิจหรือกิจกรรมทุกด้านที่มีความสำคัญระดับประเทศ เช่น ศูนย์กลางทางการบริหาร การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม จึงเป็นเหตุให้มีการอพยพเข้าของประชากรจากส่วนต่างๆ ของประเทศ เพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในเมืองหลวง เป็นเหตุให้กรุงเทพมหานครมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและขาดระเบียบ ปัญหาที่ตามมาในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางกายภาพ เศรษฐกิจ หรือประชากรก็ทวีความรุนแรงขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะกระจายประชากรและกิจกรรมต่าง ๆ ออกไปสู่เขตปริมณฑล โดยเฉพาะฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานครซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่ปิดที่มีความเหมาะสมในการพัฒนามาก

แต่จากการที่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่เกษตรที่การคมนาคมเป็นไปได้อย่างยากลำบาก บางแห่งต้องเดินทางโดยใช้ทางน้ำ หรือจะเป็นถนนก็ค่อนข้างลำบาก จนกระทั่งมีการตัดถนนวงแหวนรอบนอกโดยเฉพาะช่วงจากตลิ่งชัน-บางบัวทอง ซึ่งเสร็จสิ้นและเปิดใช้ในปี พ.ศ. 2524 ทำให้การติดต่อภายในพื้นที่รอบข้าง โดยเฉพาะการเดินทางจากดินแดนเบื้องหลังของกรุงเทพมหานคร เข้าสู่เขตเมืองชั้นใน หรือการเดินทางจากภาคต่าง ๆ ไปสู่จุดหมายในภาคอื่น โดยไม่ต้องผ่านเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครและต่อมาก็มีการตัดถนนรัตนวิเศษ เชื่อมพื้นที่ฝั่งตะวันออกกับฝั่งตะวันตกข้ามแม่น้ำเจ้าพระยามาจรดกับถนนวงแหวนรอบนอกในเขตอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่ฝั่งตะวันตกให้รองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ทำให้ศักยภาพในการเข้าถึงพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของประชากรในพื้นที่

จึงได้ทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากอิทธิพลของถนนวงแหวนรอบนอกและรัตนานิเบศร์ สภาพปัญหา แนวโน้มการขยายตัวของการใช้ที่ดินด้านต่าง ๆ และเสนอแนะแนวทางที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่ต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบของการคมนาคมของพื้นที่ศึกษา และการติดต่อกับพื้นที่รอบนอก โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลฝั่งตะวันตก

2.2 เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของถนนวงแหวนรอบนอกและถนนรัตนานิเบศร์ ที่มีผลต่อพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะสองข้างทาง ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและประชากร

2.3 เพื่อศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของพื้นที่ศึกษา ในฐานะที่เป็นดินแดนเบื้องหลัง (Hinterland) ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากถนนวงแหวนรอบนอกและถนนรัตนานิเบศร์

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 พื้นที่ศึกษา ได้แก่ บริเวณพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลจากถนนวงแหวนรอบนอก (เฉพาะช่วงตลิ่งชัน-บางบัวทอง) และถนนรัตนานิเบศร์

3.2 การวิจัย

3.2.1 ระดับภาค ทำการศึกษาสภาพทั่วไปทางกายภาพ เศรษฐกิจและประชากรของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3.2.2 พื้นที่บริเวณถนนวงแหวนรอบนอกและถนนรัตนานิเบศร์ จะศึกษาสภาพกายภาพในด้านภูมิศาสตร์ ระบบการคมนาคมขนส่ง และลักษณะทั่วไปทางสังคมและประชากรที่ได้จากการออกแบบสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์จากประชากรบริเวณสองข้างถนนวงแหวนรอบนอก ถนนรัตนานิเบศร์สองข้างถนนสายเก่า ชุมชนเก่า และประชากรที่อาศัยตามริมคลองสายสำคัญ ๆ ที่มีการเดินทาง พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตอำเภอบางกรวย บางใหญ่ บางบัวทอง ไทรน้อย และอำเภอเมือง ในจังหวัดนนทบุรี ส่วนพื้นที่เกี่ยวเนื่องคือเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครในฝั่งธนบุรี ใช้ผลของการออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์จากวิทยานิพนธ์โครงการ "อิทธิพลของถนนบางกอก

น้อย-นครชัยศรีต่อเขตตลิ่งชันและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง" ของนิสิตภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทำการสำรวจภาคสนามแบบกว้าง ๆ

4. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่จากข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทั้งของรัฐบาลและส่วนบุคคลทั้งในและนอกประเทศ โดยศึกษาข้อมูลด้านสภาพทั่วไปในช่วงก่อนและหลังของการเกิดถนนวงแหวนรอบนอก และถนนรัตนธิเบศร์

4.2 สำรวจพื้นที่เพื่อดูสภาพทั่วไปและทำการออกแบบสำรวจ สอบถาม และสัมภาษณ์ ประชากรในเขตริมถนนวงแหวนรอบนอก ถนนรัตนธิเบศร์ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3215 ชุมชนเก่า และริมคลองสายสำคัญทั้งหมด 378 ชุด

4.3 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์

4.4 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถาม และข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักทางการวางแผน และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในอนาคต

4.5 แสดงผลการวิเคราะห์

5. แหล่งที่มาของข้อมูล

5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ จากการออกแบบสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นสถิติและข้อความเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมทางหลวง กรมโยธาธิการ กรมพัฒนาที่ดิน กรมการปกครอง สำนักผังเมือง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย หอสมุดสถาบันประชากรศาสตร์ หอสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรี ฯลฯ

5.3 แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศจากกรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- 6.1 ผลของการวิจัย สามารถเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ต่อไปในอนาคต
- 6.2 ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเป็นผลเนื่องมาจากอิทธิพลของถนนวงแหวนรอบนอกและถนนรัตนธานีเบสท์
- 6.3 ทราบถึงบทบาทของพื้นที่ต่อพื้นที่รอบข้างที่เปลี่ยนไปเพราะอิทธิพลของถนนวงแหวนรอบนอกและถนนรัตนธานีเบสท์

7. ข้อจำกัดของการวิจัย

- 7.1 ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ในแง่ของตัวเลขสถิติ ซึ่งไม่อาจตรวจสอบให้เป็นฐานเดียวกันได้
- 7.2 พื้นที่ที่ทำการศึกษานั้น เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชุมชนเมืองและนอกเขตการวางผังเมืองรวม จึงไม่มีการจัดหมวดหมู่ข้อมูล และไม่มีการจัดบันทึกข้อมูลในหลาย ๆ ด้าน ส่วนใหญ่จึงต้องทำการสำรวจจากภาคสนามและแปลจากภาพถ่ายทางอากาศ
- 7.3 ปัญหาและอุปสรรคในการออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานของประชากรบนพื้นที่ฝั่งตะวันตกเป็นไปอย่างกระจัดกระจายมาก รวมทั้งยากลำบากในการเข้าถึง เช่น กลางทุ่งนาหรือตามริมคลอง การเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างจึงสามารถทำได้เฉพาะบริเวณที่สามารถจะเข้าไปถึงในระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตรจากถนน และต้องเลือกกลุ่มสัมภาษณ์เฉพาะบางจุดที่มีประชากรกระจุกตัวอยู่ประมาณ 5 ครัวเรือนเพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

